

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА**

Кафедра загального землеробства

«Затверджую»

Гарант освітньої програми
Ігор КРИКУНОВ

«31» 08 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У
ЗАХИСТІ РОСЛИН»**

Освітній рівень: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 20 Аграрні науки та продовольство

Спеціальність: 202 Захист і карантин рослин

Освітньо-професійна програма: Захист і карантин рослин

Факультет: Плодоовочівництва, екології та захисту рослин

Умань – 2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень у захисті рослин» для здобувачів вищої освіти спеціальності 202 Захист і карантин рослин освітньо-професійної програми Захист і карантин рослин. Умань: Уманський НУС, 2022. 12с.

Розробник: доцент кафедри загального землеробства, кандидат с.-г. наук,
доцент Юрій НАКЛЬОКА

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загального землеробства

Протокол від 31 серпня 2022 р. №1

Завідувач кафедри Олександр КАРНАУХ

31 серпня 2022 р.

Схвалено науково-методичною комісією факультету плодощовівництва,
екології та захисту рослин

Протокол від «31» 08 2022 р. №

Голова Андрій ТЕРНАВСЬКИЙ

«31» 08 2022 р.

©УНУС 2022 рік
©Накльока Ю.І., 2022 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень, назва освітньої програми	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 20 – Аграрні науки та продовольство	Обов'язкова
Модулів – 2 Змістовних модулів – 6 Загальна кількість годин – 90	Спеціальність: 202 «Захист і карантин рослин»	Рік підготовки
		2-й
		Семестр
		3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітній рівень – перший (бакалаврський) Освітня програма Захист і карантин рослин	Лекції
		16
		Лабораторні
		28
		Самостійна робота
		46
Вид контролю: залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: курс «Основи наукових досліджень у захисті рослин» є складовою частиною навчально-методичного комплексу зі спеціальності 202 Захист і карантин рослин і відіграє важливу роль у формуванні у студентів навиків до дослідницької роботи.

Завдання: надання студентам теоретичних основ і практичних навиків.

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівців: «Основи наукових досліджень в захисті рослин» тісно пов'язані із такими дисциплінами як загальне землеробство, агрохімія, рослинництво, плодівництво, овочівництво.

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні фахові завдання та практичні проблеми з агрономії, що передбачає застосування теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та відповідністю зональних умов.

Загальні компетентності.

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій для професійної діяльності.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та пошуку.

Програмні результати навчання.

ПР 5. Уміти використовувати статистично-математичні методи та інформаційні технології.

ПР 6. Демонструвати знання і розуміння принципів фізіологічних процесів рослин в обсязі, необхідному для освоєння фундаментальних та професійних дисциплін в обсязі, необхідному для освоєння фундаментальних і професійних дисциплін.

ПР 7. Володіти на операційному рівні методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації, культивування об'єктів агробіоценозів та підтримання їх стабільності для збереження природного різноманіття.

ПР 8. Володіти знаннями з професійних дисциплін в обсязі, необхідному для спеціалізованої професійної роботи за спеціальністю захист і карантин рослин.

ПР 10. Уміти складати технологічні карти для організації заходів із захисту рослин, використовуючи знання з спеціалізованих дисциплін.

ПР 11. Уміти координувати, інтегрувати та удосконалювати організацію виробничих процесів під час проведення заходів із захисту рослин.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Теоретичні основи досліджень у захисті рослин

Змістовий модуль 1. Складання схем дослідів по темі своєї наукової роботи

Тема 1. Вступ

1. Роль науки та її зв'язки з виробництвом
2. Актуальні теми досліджень з польовими культурами. Дослідна робота в університеті
3. Зміст і обсяг курсу «Основи наукових досліджень у захисті рослин». Порядок вивчення. Рекомендована література

Тема 2. Методи досліджень

1. Загальнонаукові методи досліджень
2. Спеціальні методи досліджень

Торіс 3. Classification of experiments and requirements for them

1. Classification of experiments
2. Basic requirements for experiments

Змістовий модуль 2. Вибір методу розміщення варіантів дослідів залежно від строкатості родючості ґрунту на дослідній ділянці

Тема 4. Основні елементи польових дослідів

1. Експериментальні одиниці в досліді
2. Розмір дослідних ділянок
3. Форма дослідних ділянок та їх орієнтація на місцевості
4. Кількість варіантів і повторностей у польових досліді

Тема 5. Методи розміщення варіантів у польових досліді

1. Вибір площі для польового дослідів
2. Рекогносцирувальний та вирівнювальний посіви
3. Випадкові методи розміщення варіантів у польовому досліді
4. Інші методи розміщення варіантів у польовому досліді

Змістовий модуль 3. Планування польового дослідів у захисті рослин

Тема 6. Планування та техніка закладання польового дослідів

1. Вибір теми досліджень та вивчення наукової літератури
2. Принципи планування однофакторних дослідів
3. Планування повних факторіальних схем у багатфакторних досліді
4. Техніка закладання польового дослідів

Тема 7. Обліки і спостереження у захисті рослин

1. Метеорологічні спостереження
2. Фенологічні спостереження

3. Планування обліків і спостережень в дослідях різних напрямків
4. Методика основних обліків у захисті рослин

Модуль 2. Основи математичної статистики в захисті рослин

Змістовий модуль 4. Кількісна мінливість

Тема 8. Вступ у математичну статистику. Мінливість

1. Завдання та особливості математичної статистики
2. Мінливість та варіаційні ряди
3. Рівень довірливої імовірності та значимості
4. Приклад статистичної обробки кількісної мінливості

Змістовий модуль 5. Дисперсійний аналіз одно- та двофакторного польового дослідження

Тема 9. Дисперсійний аналіз даних польового дослідження

1. Вибір методу статистичної обробки
2. Дисперсійний аналіз даних однофакторного дослідження з рендомізованим розміщенням варіантів.

Тема 10. Дисперсійний аналіз двофакторного польового дослідження

Змістовий модуль 6. Кореляційний та регресійний лінійної залежності

Тема 11. Кореляційний та регресійний аналізи

1. Поняття про кореляцію та її види
2. Кореляційний аналіз прямолінійної залежності
3. Регресійний аналіз прямолінійної залежності

4. Орієнтовна структура навчальної дисципліни Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		л	п	лаб	інд
Модуль 1 Теоретичні основи досліджень у захисті рослин					
Змістовий модуль 1. Складання схем дослідів по темі своєї наукової роботи					
Тема 1. Вступ	1,5	0,5			1
Тема 2. Методи досліджень	3,5	0,5		1	2
Topic 3. Classification of experiments and requirements for them	4	1		1	2
Разом за змістовим модулем 1	9	2		2	5
Змістовий модуль 2. Вибір методу розміщення варіантів досліду залежно від строкатості родючості ґрунту на дослідній ділянці					
Тема 4. Основні елементи польових дослідів	5	2		1	2
Тема 5. Методи розміщення варіантів у польових дослідях	6	2		1	3
Разом за змістовим модулем 2	11	4		2	5
Змістовий модуль 3. Планування польового досліду у захисті рослин					
Тема 6. Планування та техніка закладання польового досліду	5	1		2	2
Тема 7. Обліки і спостереження у захисті рослин	7	2		2	3
Разом за змістовим модулем 3	12	3		4	5
Усього годин за модуль 1	32	9		8	15
Модуль 2. Основи математичної статистики в захисті рослин					
Змістовий модуль 4. Кількісна мінливість					
Тема 8. Вступ у математичну статистику. Мінливість	12	1		4	7
Разом за змістовим модулем 4	12	1		4	7
Змістовий модуль 5. Дисперсійний аналіз одно- та двофакторного досліду					
Тема 9. Дисперсійний аналіз даних польового досліду	15	2		5	8
Тема 10. Дисперсійний аналіз двофакторного польового досліду	16	2		6	8
Разом за змістовим модулем 5	31	4		11	16
Змістовий модуль 6. Кореляційний та регресійний лінійної залежності					
Тема 11. Кореляційний та регресійний аналізи	15	2		5	8
Разом за змістовим модулем 6	15	2		5	8
Усього годин за модуль 2	58	7		20	31
Усього годин	90	16		28	46

5. Теми практичних занять

№ модуля	№ змістового модуля	№ заняття	Зміст заняття	Обсяг годин
				денна форма навчання
1	1	1-4	Основні поняття і терміни в наукових дослідженнях. Складання схем польових дослідів	3
	2	5	Вибір методу розміщення варіантів в польовому досліді залежно від строкатості родючості ґрунту на дослідній ділянці	3
	3	5-7	Планування дослідів (складання схеми дослідів, вибір методу розміщення варіантів та експериментальної одиниці, розрахунок необхідної повторності польового дослідів за даними рекогносцирувального посіву).	3
2	4	8	Побудова варіаційного ряду кількісної мінливості та його аналіз	4
	5	9	Дисперсійний аналіз результатів одно- та двофакторного польового дослідів	9
	6	10	Кореляційний і регресійний аналізи лінійної залежності	4
Mathematical processing of data using a computer				2
Всього				28

6. Самостійна робота

№з/п	Назва теми	Обсяг годин
		денна форма навчання
1	Історія наукових досліджень	4
2	Рівні та види наукових досліджень. Досліди в штучних умовах	4
3	Досліди із сортовипробування. Вибір і підготовка земельної ділянки під дослід	4
4	Досліди з неповними схемами. Теоретичні основи планування дослідів	4
5	Історія математичної статистики. Поняття про сукупність і вибірку	6
6	Суть дисперсійного аналізу. Дисперсійний аналіз дослідів, розміщеного методом повної рандомізації	7
7	Підготовка даних про врожайність до статистичного аналізу	7
8	Поняття про кореляційний та регресійний аналіз	7
9	Коваріаційний аналіз. Пробіт-аналіз	3
Разом		46

7. Індивідуальні завдання

Студенти денної форми навчання для виконання змістових модулів отримують індивідуальні завдання безпосередньо у викладача.

8. Методи навчання

Методами навчання при вивченні «Основ наукових досліджень у захисті рослин» є: лекції, лабораторні заняття та самостійна робота студента.

В рамках кожного виду використовується такі групи методів навчання як словесні, наочні, практичні. Словесні методи навчання включають в себе:

- розповідь – це метод навчання, який передбачає описову форму розкриття навчального матеріалу.
- пояснення – вербальний метод навчання, який передбачає розкриття сутності основних положень «Основи наукових досліджень у захисті рослин». Пояснення ґрунтується на логічному мисленні з використанням попереднього досвіду.
- бесіда передбачає використання попереднього досвіду студентів з інших дисциплін, що вивчаються на факультеті і на основі цього відбувається усвідомлення понять та основних положень «Основи наукових досліджень у захисті рослин». За місцем у навчальному процесі виділяють бесіди: вступну, поточну, підсумкову.
- лекція – це метод навчання, який передбачає розкриття у словесній формі сутності явищ, наукових понять, процесів, які знаходяться між собою в логічному зв'язку, об'єднані загальною темою.

Важливе місце в навчальному процесі посідає інструктаж. Він передбачає розкриття норм поведінки, особливостей використання методів і навчальних засобів, дотримання техніки безпеки перед використанням їх у навчальному процесі. Це важливий етап у підході до оволодіння методами самостійної пізнавальної діяльності. Це важливо для того щоб студенти розуміли не лише що треба робити, але і як це робити.

Висока ефективність навчання не можлива без використання наочних методів. Вони зумовлені діалектичними закономірностями пізнання і психологічними особливостями сприймання.

Наочні методи передбачають, передусім, використання демонстрації та ілюстрації.

Демонстрація – це метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їхньому натуральному вигляді, в динаміці.

Ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (фотографії, малюнки, схеми, графіки та ін.).

Спостереження як метод навчання передбачає сприймання певних предметів, явищ, процесів у природному чи виробничому середовищі без втручання у ці явища й процеси.

Практичні методи навчання спрямовані на досягнення завершального етапу процесу пізнання. Вони сприяють формуванню умінь і навичок, логічному завершенню ланки пізнавального процесу стосовно конкретного розділу, теми.

Лабораторна робота спрямована на застосування набутих знань у розв'язанні

практичних завдань.

Вище вказані методи навчання є основою для написання Дипломної роботи (ДР) – це кваліфікаційна робота випускника освітнього рівня яка є закінченим дослідженням певного аспекту виробничої, наукової, науково-технічної, науково-методичної або навчально-методичної проблеми. Метою і головним змістом дипломної роботи є вирішення актуальної виробничої, науково-технічної, науково-методичної або наукової проблеми (задачі). Вона пов'язана з аналізом (синтезом), теоретичною розробкою актуальних питань, моделюванням (фізичним або математичним), дослідженням процесів, об'єктів, систем у певній галузі науки і техніки.

Виконання Дипломної роботи передбачає інноваційну діяльність за складним алгоритмом на дослідницькому рівні, що містить процедуру конструювання нових рішень (евристичні задачі).

9. Методи контролю

Методами контролю під час вивчення «Основ наукових у захисті рослин» є: захист студентами змістових модулів, модульний контроль та залік.

Методи контролю – це способи діагностичної діяльності, які дозволяють здійснювати зворотний зв'язок у процесі навчання з метою отримання даних про успішність навчання, ефективність навчального процесу.

Під час вивчення «Основи наукових досліджень у захисті рослин» основними методами контролю є: методи усного контролю, методи письмового контролю, методи практичного контролю, спостереження, тести (модульний контроль), залік.

Методи усного контролю – це бесіда, розповідь студента, роз'яснення. Основою усного контролю слугує монологічна відповідь студента або запитально-відповідна форма – бесіда, у якій викладач ставить запитання і чекає відповіді студента. Усний контроль або опитування, як поточний, проводиться на кожному занятті в індивідуальній формі. Індивідуальне опитування студентів дозволяє викладачу отримати більш повні й точні дані про рівень засвоєння.

При поточному контролі знань викладачем широко використовується спостереження, систематичне вивчення студентів у процесі навчання, виявлення багатьох показників, проявів поведінки, що свідчать про сформованість знань, умінь та інших результатів навчання. Викладач спостерігає за студентом, в багатьох ситуаціях. Ситуація поточної та періодичної перевірки знань дозволяє викладачу отримати достатньо повні дані про студента: і рівень його знань, умінь з предмету, і ставлення до навчання, ступінь його пізнавальної активності, свідомості, і вміння мислити, розв'язувати самостійно різноманітні завдання. Результати спостережень враховуються викладачем для коректування навчання, в загальній підсумковій оцінці студента, для своєчасного виявлення неуспішності.

Тест (модульний контроль) – це набір стандартизованих завдань з визначеного матеріалу, який встановлює ступінь засвоєння його студентами.

Перевага тестів у їх об'єктивності, тобто незалежності перевірки та оцінки знань від викладача.

Залік є найбільш активною перевіркою знань за визначений період навчання.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний (модульний) контроль								Сума
Зм1	Зм2	Зм3	Модульний контроль №1 (тести)	Зм4	Зм5	Зм6	Модульний контроль №2 (тести)	
T1, T2, T3	T4, T5	T6, T7		T8	T9, T10	T11		
6	8	9	15 балів	9	24	9	20 балів	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

1. Основи наукових досліджень у захисті рослин: Методичні поради до вивчення дисципліни за спеціальністю 202 Карантин і захист рослин. Ю.І. Накльока, О.Б. Карнаух, А.В. Новак, Г.В. Коваль, В.В. Борисенко. Умань: УНУС, 2020. 36с.

2. Методичні поради до вивчення дисципліни і виконання контрольної роботи для студентів заочної форми навчання з дисципліни «Основи наукових досліджень у захисті рослин» за спеціальністю 202 Карантин і захист рослин. Ю.І. Накльока, О.Б. Карнаух, А.В. Новак, В.В. Борисенко, Г.В. Коваль. Умань: УНУС, 2019. 16с.

11. Рекомендована література

Базова

1. Основи наукових досліджень в агрономії: Підручник: В.О. Єщенко, П.Г. Копитко, В.П. Опришко, П.В. Костогриз; За ред. В.О. Єщенка. Київ: Дія. 2005. 288с.

Допоміжна

1. Основи наукових досліджень в агрономії. І.І. Тимошенко, З.М. Майщук,

Г.О. Косилович. Львів: ЛДАУ, 2004. 111с.

2. Горбатенко І.Ю. Основи наукових досліджень. Київ: Вища школа, 2001. 92с.

3. Грицаєнко З.М., Грицаєнко А.О., Карпенко В.П. Методи біологічних та агрохімічних досліджень рослин і ґрунтів. Київ: Нічлава, 2003. 320с.

4. Дідора В.Г., Смагли О.Ф., Ермантраут Е.Р. Методика наукових досліджень в агрономії [текст] : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 264с.

12. Інформаційні ресурси

1. Електронний варіант лекцій з курсу «Основи наукових досліджень в агрономії»

2. Сайт національної бібліотеки України імені В. Вернадського www.nbuv.gov.ua

3. Українські пошукові системи:

- uaport.net/ – загальний тематичний каталог містить близько 20 напрямків, регіональний – усі області України. Ресурси, які відносяться до найбільш популярних тем, згруповані в окремі розділи.

- <http://meta.ua> – МЕТА здійснює пошук по українським серверам, а також серверам з українською тематикою у всьому світі. Область пошуку додатково обмежується однією або декількома регіональними підрубриками. Важлива унікальна особливість Мети - підтримка пошуку з урахуванням правопису української мови.

- <http://www.uaport.net/UAcatalog/> – перевагою TopPing є нова метапошукова машина MetaPing, яка дозволяє виконувати пошук по декільком ІПС одночасно.

- <http://www.goldbook.dp.ua/> – Золота книга – каталог каталогів, пошукових та рейтингових систем України, РФ і країн СНД. Ресурс всього містить 259 каталогів

- http://www.lot-co.mksat.net/dir/www/links_directories_ukrainian_ru.html – Лот – посилання на основні каталоги ресурсів Інтернет України, країн СНД і міжнародні.

Мета пошукова система PDF для учнів та професорів (PDFSS) <http://chaos.in.ua/> забезпечує пошук PDF-файлів, які знаходяться на Веб-ресурсах в режимі відкритого доступу. Процедура пошуку побудована на використанні технологій провідних пошукових систем, Google, Яндекс, Рамблер. **Основна ідея системи:** "знайти прямі посилання лише на реальні, вільно доступні PDF-документи, не подразнюючи нервову систему користувача зайвими переходами на посилання на документи, які вимагають оплати, які пропонують зареєструватися або посилання на опис, а не на сам документ". Цільова аудиторія системи PDFSS - школярі, студенти, аспіранти, інженери, викладачі, науковці.

Зміни у робочій програмі 2022–2023 н.р.

1. Додано лекцію та лабораторне заняття які будуть прочитані на англійській мові.